

Zbornik Instituta za kriminološka
i sociološka istraživanja
2019 / Vol. XXXVIII / 2 / 7-17
Originalni naučni rad
Priljeno: 30. septembra 2019. godine
UDK: 314.15

JEDAN DRUGAČIJI POGLED NA MIGRACIJE

Dragana Ćorić*
Pravni fakultet Univerziteta u Novom Sadu

Stanovništvo predstavlja jedan od tri ključna elementa za konstituisanje države, pored teritorije i državne vlasti. Bez stanovništva, jednako kao i bez teritorije ili vlasti, država ne može da postoji, već egzistira kao društvo sa labavom strukturom.

U ovom radu zastupamo tezu da migracije, iako menjaju unutrašnju strukturu stanovništva unutar jedne države i isto to čine na globalnom nivou, ipak ne predstavljaju osnov za gubitak statusa države. Menjaju joj unutrašnju strukturu, dovode do redefinisanja nekih internih politika, ali nikako je ne ukidaju. Čak ni smanjenje broja stanovnika, sve dok to smanjenje ne dovede do potpunog nestanka stanovništva, ne čini uslov za nestanak bilo koje države. Pažljivo praćenje migracionih tokova i tendencija predstavlja mogućnost za razvoj države ili za promenu njene spoljne politike (kada su međudržavne migracije u pitanju).

Migracije, kao unutrašnje tako i međunarodne oblikuju savremeni svet na način drugačiji nego ikada do sada. Istorija migracija i pokretanja stanovništva u poslednjih 50 godina je pokazala različite tendencije, razloge i uslove njihovih odvijanja.

KLJUČNE REČI: stanovništvo/ država/ migracije

---

* E-mail: d.coric@pf.uns.ac.rs

UVODNE NAPOMENE

Još je Platon u svojoj "Državi", kroz govor svog učitelja Sokrata tvrdio da nijedan čovek nije dovoljan sam sebi već da mu je potrebno društvo i drugi ljudi, koji će njegove manjkavosti dopuniti svojim individualnim sposobnostima (Platon, 2002: 369c). Takva simbioza je dobra za svakog ko u njoj učestvuje, jer svojim ličnim postignućima pomaže sebi i drugima, a pomoć i podršku dobija od onih koji su različiti od njega i istovremeno poseduju neke sposobnosti koje on sam nema. Sa druge strane i pored zagovaranja ovakve zajednice, Platon je stao na stanovište da je "ipak najbolje da svako radi ono u čemu je najbolji... da to čini stalno i samim tim ne površno" (Platon, 2002: 370b, 370 c). Tako je ljude, stanovnike polisa podelio u tri najveće grupe (Platon, 2002: 374c-376b):

- one koji treba da brane polis-vojnike, koji su neustrašivi i nepotkupljivi,
- one koji treba da proizvode hranu, oruđe i oruže-zemljoradnici i drugi zanatlije, koji nastaju od gvožđa i bronzne, i
- one koji treba da upravljaju državom- filozofi, koji su najumniji i najiskusniji i nastaju od zlata.

Bogatoj državi, nastavlja Platon, potrebni su i svi oni koji ne ulaze striktno u ove tri grupe stanovnika, kao što su muzičari, učitelji različitih veština, lovci, glumci, "mnogi koji imaju posla sa slikanjem i bojama, preduzimači i zanatlije koji prave sve moguće sprave, a, pre svega, stvari kojima se kite žene" i dr. (Platon, 2002: 373b). Iako od njih lično sam polis nema konkretnu korist, oni su potrebni upravo stanovnicima u navedenim grupama, jer su nosioci različitih sposobnosti i veština koje su nužne da bi se upravo bavili poslovima koji ih i svrstavaju u ove kategorije. Posao čuvara i vladara države je prilično zahtevan, i stoga mora biti oslobođen od svih drugih aktivnosti koje bi skretale fokus čuvarima i vladarima od najboljeg mogućeg obavljanja njihovog posla. Bogatoj i raskošnoj državi su potrebni i drugi značajni resursi: životinje, biljke, građevine, putevi, novac, koji proističu iz razmene i uvećanja već postojećih početnih dobara. Stoga, država treba da se pobrine i oko nabavke i održavanja ovih resursa a za to će joj biti potrebni - novi ljudi.

Naravno, broj stanovnika će se na određeni način uvećavati, "zlatu će roditi zlato, srebro će roditi srebro i može se desiti da od zlatnog nastane srebrno ili gvozdeno." u kom slučaju dolazi do svojevrstnog disbalansa snaga unutar ovakve podele. Šta ako u jednom momentu bude više vojnika, koji će, shodno svojoj brojnosti, poželeti da preuzmu vlast od filozofa i uspostave drugačije unutrašnje uređenje? Ili, koliko država može biti "bogata i raskošna" ako se poveća broj ljudi unutar kategorija zemljoradnika i zanatlija i smanje se sredstva razmene? "Proročište kazuje da će država potpuno propasti u onom vremenu kada je budu čuvali gvozdeni i bronzani čuvar", strepi Platon (378a). Prema onima koji se rode kao slabiji u odnosu na klasu iz koje im potiču roditelji ne treba imati sažaljenja, već ih treba raspodeliti prema njihovim ličnim sposobnostima u kategoriju ljudi u kojima će dati najveći doprinos. Jedino smeštanje u kategoriju stanovništva prema ličnim sposobnostima a ne prema

poreklu, koje nije garancija "kvaliteta", je prema Platonu moglo garantovati uravnoteženu, kvalifikovanu vlast i državu.

Činilo se da je samo Platonu bila potrebna i značajna ovakva klasifikacija stanovnika unutar države, da bi ostvario svoj san o idealnoj državi. Dobra namera koju je verujemo imao promišljajući o ovakvoj unutrašnjoj strukturi, u cilju maksimalnog iskorišćavanja pojedinačnih značajnih sposobnosti, veština i znanja je u 21 veku ipak eksploatisana, doduše sa nekim drugačijim prizvukom i ishodom. Brojni distopijski, naučnofantastični romani, pretočeni u televizijske serije ili filmske triologije govore o mogućoj podeli sveta na klase slične onima koje je spominjao Platon¹. Raspodela moći u takvim budućim i mogućim društvima deluje pravično, no šta se dešava ako, kao što je Platon u jednom momentu pretpostavio, zlatni počnu da rađaju srebrne ili bronzane i time slabe svoju klasu, svoje unutarklasne sposobnosti i moć unutar klasne podele i na kraju- dovedu do propasti idealne, balansirane države?

Slično je mislio i Monteskeje, vekovima kasnije od Platona. "Sve bi bilo izgubljeno kada bi isti čovek ili isto telo uglednika, bilo plemića bilo ljudi iz naroda, vršilo pomenute tri vlasti, naime vlast donošenja zakona, vlast izvršavanja javnih odluka i vlast suđenja za zločine ili u sporovima privatnih lica" (Monteskeje, 1989: 18-19). Razlika je u tome što je Platon insistirao na podeli shodno psihološkim i stvarnim osobinama i veštinama pojedinaca, dok je kod Monteskejea fokus više na političkoj podeli ljudi unutar države i čvršćem zasnivanju podele vlasti i obezbeđivanjem nezavisnosti svake vrste vlasti od druge. "Ljudi su subjektivni element sticanja, upotrebe i gubljenja političke moći u međunarodnim i unutrašnjim odnosima" (Isaković, 2006: 72). Bar će brojnost stanovništva, ako nijedan drugi kvalitet, biti sredstvo upotrebljeno u međunarodnim pregovorima u cilju postizanja bolje pozicije na svetskoj pozornici. U svakom slučaju, stanovništvo se posmatra kao značajan faktor (geo)političke i društvene moći, bez obzira na određene političke okolnosti u nekom istorijskom momentu. Ta moć, dakle, varira, no evidentno je uvek prisutna.

Platon u istom svom delu govori i o pećini, u kojoj se nalaze ljudi, okovani lancima (Platon, 2002: 515a). Jedini izlaz je zrak svetlosti, negde visoko iznad njih i oni svakako streme ka tom izlazu. Oni koji su u strahu od puta do tog izlaza, ostaju većito okovani. Drugi pak pokušavaju da krenu ka tom svetlu. U toj metafori pećine vidimo i suštine migracije kao pokreta i kretanja stanovništva - kretanje ka svetlu, ka drugačijim mogućnostima za sopstveno ostvarenje i bezbednost. Čini se da oni koji to ranije osveste, kao mogućnost za sopstveno napredovanje, a ne kao način gubitka svoje zone komfora u kojoj su zaštićeni ali i često veoma nezadovoljni, pokreću migracije - bilo da su one unutrašnjeg tipa (unutar države) ili međunarodnog

---

¹ Naučno fantastična triologija "Divergentni" (autorica: Veronika Rot) govori upravo o takvom duboko podeljenom društvu. Postoje Učeni (najumniji i najpametniji u celoj zajednici), Miroljubivi (zemljoradnici i zanatlije), Čestiti (govore istinu uvek i kada nije ugodna, klasa advokata, sudija, tužilaca i poreznika), Neustrašivi (unutrašnja vojska) i Nesebični (umereni, altruisti i zbog svog balansiranog pristupa svima, odabrani da budu javni službenici, i nosioci najviših funkcija). Paralelni zapleti počinju sa jedne strane otkrivanje klase Divergentnih, jednako dobrih i vičnih u svih pet frakcija društva, i sa druge strane voljom Učenih da putem kontrole Neustrašivih svrgnu sa vlasti Nesebične. Iako distopijska slika mogućeg sveta, u svetlu migracionih kretanja i konstantnih promena i uticaja iz različitih cenatara moći - i ne deluje tako nemoguća.

karaktera. Normalno je i ljudski težiti ka boljem i prosperitetnijem i ka postizanju sreće (Harari, 2019: 47). Zašto onda migracije imaju negativnu konotaciju, u poslednjim decenijama?

Posebno je pravo na potragu za srećom evoluiralo u pravo na sreću svakog pojedinca. Kolektivni identitet i kolektivna sreća i blagostanje, kao i žrtva(e) koju(e) treba podneti zarad ostvarenja navedenog, ustupilo je u 21. veku mesto pravu na sreću individue, i zahtevu upućenom državi da se žrtvuje zarad toga. Niko se nije posebno obradovao ovakvoj promeni pozicija- nije ni država, jer se pred nju postavljaju zahtevi kakve ne može da ispuni i time se urušava njen legitimitet, niti su se obradovali ljudi, budući da su dobili pravo bez realnih mehanizama ostvarenja istog i dodatno su sebi dodali teret prevelikih očekivanja koje stavljaju i pred sebe i pred državu. Svaki pojedinac samostalno procenjuje svoje lične kapacitete i resurse spreman da ih angažuje za svoj lični dobitak. Država je, u Platonovoj idealnoj slici države, mogla i garantovati neku dozu objektivnosti u toj proceni. Ovako, migracije se pokreću zbog očekivanja koja mogu i ne moraju biti prava, istinita i ostvarljiva. Države gube stanovnike zbog toga, ali i stanovnici, verujemo gube - sebe i svoj identitet.

STANOVNIŠTVO KAO BITAN ELEMENT POSTOJANJA DRŽAVE I MIGRACIJE

I Platon kaže da država ne može postojati bez stanovnika. Stanovništvo je nužan i neophodan uslov za konstituisanje i postojanje države, pored (državne) teritorije na kojoj će ti stanovnici biti nastanjeni i na kojoj će biti održavan red i mir primenom neke vlasti i aparata za sprovođenje prinude (Jellinek, 1914: 52 i dalje). Najčešće se država definiše kao "zajednica ljudi koji žive na određenom prostoru i pokoravaju se jednoj, zajedničkoj državnoj vlasti" (Vukadinović, Avramović, 2014: 31). Izostanak bilo koje komponente ruši koncept države - ona ne može da postoji. Bez stanovništva, nema ljudske zajednice i društva nad kojim se može sprovesti vlast. Bez teritorije nema materijalnih, fizičkih linija razdvajanja jedne države od druge. Bez vlasti, država bi bila puko društvo sa labavim konvencijama ponašanja i bez stabilne strukture (Teofilović, Teofilović, 2013: 73). Dakle, jedino sva tri elementa konstituišu državu.

Pod stanovništvom ćemo uvek podrazumevati ljude koji žive (trajno) ili borave (jedan određeni period na teritoriji države i koji potpadaju pod vlast, odnosno pod pravni poredak te države" (Vukadinović, Avramović, 34). Trajno nastanjivanje ljudi na jednoj određenoj teritoriji stvara osnovu za stvaranje države jer čini osnovni brojčani fundus za začetak takve zajednice. Čak ni unutrašnji pokreti i promene prebivališta stanovnika u okviru iste teritorije ne bi ukinuli državu samu kao takvu; eventualno bi doveli do promene ekonomske, proizvodne ili neke druge strukture; posebno kada su u pitanju migracije iz ruralnih u gradska područja. Broj stanovnika koji trenutno, kraće ili duže vreme boravi na teritoriji države ali nisu vezani državljanstvom za tu državu već za neku drugu, ne utiče na postojanje takve zajednice. Ljudi "čine subjektivni element države i nosioci su svih društvenih, pa u

suštini, i međunarodnih odnosa" (Dimitrijević, Stojanović, 1988: 98-102; 191-199). Država objektivno postoji pa stoga nije ugrožena sa ove strane.

Neki autori smatraju da samo trajnost stanovanja odnosno boravka na jednoj teritoriji nije dovoljna, već da postoje "tri osnovna elementa koje određeno stanovništvo mora da ispuni, kako bi ono predstavljalo snagu države koju prezentuje: brojnost, obrazovanost i radna sposobnost" (Radaković, 2018: 134). Brojnost je značajna zbog utvrđivanja populacione strateške snage određene države, jer to postavlja državu na neko mesto na lestvici demografske superiornosti.

Obrazovanost stanovništva je takođe bitna jer direktno utiče na njihovo učešće u tehnološkim i razvojnim naučnim i drugim procesima, kao i u mogućnosti primene novih tehnologija. Time se najčešće povećava i prihod pojedinaca kao i same države. "Ukoliko obrazovanost ne pada, ili ne stagnira u datoj državi, ovu državu stalno stavlja u prvi red onih zajednica koje čitavu civilizaciju vuku ka progresu" (Radaković, 2018: 138). Što je stanovništvo obrazovanije, ono će težiti ka migriranju, tj. preseljenju na druga mesta unutar svoje države ili i van svoje matične države, radi ostvarivanja boljih životnih uslova (Blagojević, Milosavljević, 2016: 13). Ekonomski razlozi migracija su navedeni kao najčešći razlozi migracija i na neki način podržani od strane vodeće misli 21. veka - da svako ima pravo da ispuni svoj puni potencijal i ostvari svoju svrhu, gde god to bilo i na koji god (legalan) način. Sa druge strane, i potreba za sticanjem što boljeg obrazovanja i dostizanja što višeg nivoa stručnosti i drugih veština van formalnih obrazovnih kurikuluma postavlja posebno univerzitetske centre u različitim državama u centar migracionih kretanja.

Treći element – radna sposobnost – se odnosi na starost radno sposobnog stanovništva i njihove godine iskustva (radnog staža), što u kombinaciji sa stepenom obrazovanja čini moćan alat za napredak države. Države koje se populaciono ne obnavljaju u ovom segmentu neminovno srljaju ka svom statusu socijalne države (prevelikim davanjima iz budžeta za ugrožene kategorije stanovništva i penzije). "Dužina radne sposobnosti predstavlja iskustvo i duži vek iskorišćenosti, a mladost, demografsku obnovu i svežinu" (Radaković, 2018: 138). Ovde govorimo o pojavi demografske disproporcije, koja se ogleda, između ostalog, u "umanjenju broja novorođene dece u razvijenim državama i produženja prosečne dužine života, što doprinosi raskoraku između ponude i potražnje radne snage u razvijenim državama i državama u razvoju. Višak radne snage u nerazvijenim i državama u razvoju mogu stvoriti povećanje stope nezaposlenosti, što predstavlja motivacioni faktor za migraciju" (Blagojević, Milosavljević, 2016: 14). Navedena tendencija ugrožava opstanak države u ekonomskom, društvenom, političkom i drugom smislu, no ne negira je - daje državi prostor za drugačije mere i akcije usmerene više ka obnavljanju stanovništva i angažovanju ka drugačijoj raspodeli sredstava i motivaciji stanovništva za ostanak u matičnoj zemlji (Bobić, et alia, 2016: 42-47).

Kako izgleda situacija u Republici Srbiji, uzimajući u obzir navedena tri bitna elementa unutrašnje strukture stanovništva?

U Republici Srbiji u toku 2018. godine "122 193 lica promenilo je prebivalište, odnosno trajno su se preselila iz jednog u drugo mesto (naselje) Republike Srbije. Prosečna starost lica koja su promenila prebivalište je 34,2 godine (za muškarce 34,8

godina, a za žene 33,6 godina" (Unutrašnje migracije u 2018, 2019). Dakle, govorimo o relativno mladom i radno sposobnom stanovništvu, koje je promenilo mesto svog življenja unutar države tražeći bolje i veće mogućnosti za sebe². Starenje stanovništva je neminovan trend u većem broju država i dovodi do dve krupne posledice:

- smanjenje upotrebljivih ljudskih resursa u određenim profesijama - zbog čega je potreban "uvoz" stručnjaka iz drugih država) (Jokić, 2013: 17-32).
- povećanje socijalnih davanja i drugih linija pomoći države za prekvalifikaciju i radno angažovanje onih koji se nalaze na zalasku svojih radnih karijera.

Neki autori navode da "žene više učestvuju u migraciji (najčešći razlozi su udadbene migracije i školovanje), a posmatrano prema starosti, stanovništvo staro 15–34 godine više učestvuje u unutrašnjim (51,5%) nego u doseljenima iz inostranstva (40,5)" (Bobić et alia, 2016: 11). Dalje, u unutrašnjim migracijama, tj. preseljenjima unutar teritorije države, više procentualno učestvuju lica sa srednjim stečenim obrazovanjem, dok lica sa visokim obrazovanjem se uglavnom sele u najveće gradove u republici, koje smatraju jedinim mestima gde mogu da unovče svoje dugogodišnje obrazovanje.

Mali broj stanovnika izražava želju i potrebu za preseljenjem u ruralna područja jer se ona smatraju neaktivnima i bez mogućnosti za zaposlenje, rast i razvoj. Država već neko vreme preduzima određene finansijske mere podsticaja ponovnog pokretanja ruralnih područja, no ona se i dalje čine nedovoljnima, jer "svetla velikih gradova" i "svetla drugih država" neodoljivo mame i dalje većinu stanovništva (Miletić, Jeremić Marković, 2012: 123), što gledano sa aspekta takvih migranata predstavlja nemerljivo životno i finansijsko iskustvo. Ruralna područja polako postaju pusta, njihova infrastruktura urušena i postavlja se često pitanje ne košta li (neku) državu više revitalizacija takvih područja nego da ih ostave takvima opustelima.

Drugi autori pak smatraju da će drugi faktori, povezani sa stanovništvom, kreirati trendove postojanja i promena država u svetu, uključujući i kreiranje novih država i čak i gašenje nekih već postojećih (Vukotić, 2012: 11-19). Prvi faktor je tzv. "demografska ploča" - svojevrsna šahovska tabla na kojoj se smenjuju figure i generacije stanovništva, praćene brojnim drugim izazovima. Demografske promene - između ostalog, stalni porast broja stanovnika na planeti, fluktuacija stanovništva prema velikim centrima i porast siromaštva, kao i povratak bolesti koje nisu decenijama postojale, predstavljaju prema V. Vukotiću značajan činilac naše budućnosti, koja u slučaju ostajanja na ovom kursu ponašanja ljudi nikako nije svetla.

Sledeći faktor je sve veća potražnja za resursima potrebnim za ljudski opstanak na planeti i istovremeno obrnuto proporcionalno uslovljeno nepovratno uništavanje istih tih resursa (Đurić, 2012: 87).

---

² Detaljniji podaci o unutrašnjim migracijama unutar teritorije Republike Srbije po godinama dostupni u publikacijama Republičkog zavoda za statistiku: <http://www.stat.gov.rs/sr-cyr1/oblasti/stanovnistvo/migracije-stanovnistva/>

Već 29. jula 2019. godine smo ušli u "ekološki dug" - momenat kada smo potrošili zemljine resurse koji su nam bili dostupni i počeli da trošimo ono što će zemlja početi da proizvodi tek sledeće godine. Mreža za globalni ekološki otisak³ izračunava kog dana populacija postaje ekološki dužna, tako što se količina dostupne vode, šuma, metala i ostalih resursa na planeti podeli sa brzinom kojom ih trošimo. Ove godine smo, kažu u Mreži, ušli najranije u dug prema Zemlji, počev od 1970 kada je počeo da se izračunava ovaj količnik. Republika Srbija je u ovaj ekološki dug ušla još ranije od svetskog proseka - već 18 jula. Možemo reći da nam se "dešava" teorija engleskog sveštenika i ekonomiste Thomasa Roberta Malthusa (1766-1834), prema kojoj je moguć manjak resursa za život stanovništva i globalno siromaštvo postavljeno kao posledica toga da se stanovništvo uvećava u skladu sa geometrijskom progresijom, dok sredstva koja služe za održanje života (količina hrane, broj radnih mesta, stanova itd.) rastu aritmetičkom progresijom. Savremeni uslovi života su doduše "ispravili" malo ovu njegovu teoriju, dodavši joj, pored nedovoljno brzog stvaranja i obnove resursa i neodgovorno korišćenje već postojećih resursa kao značajan faktor umanjenja sredstava za opstanak (Isaković, 2006: 50). Samim tim, stanovništvo iz područja sa manjkom resursa za život će prirodno gravitirati ka područjima u kojima ima više takvih resursa, što će, opet, dovesti do pojačanog pritiska i još rapidnijeg smanjenja sredstava za život.

Dalje, V. Vukotić i globalizaciju vidi kao značajnu silu koja će bitno uticati na postojanje država i samim tim stanovništva uopšte. Ranije proklamovana kao mogućnost, globalizacija sa svojim segmentima umrežavanja, brisanja granica, neograničene mobilnosti rada i kapitala uz pomoć savremenih tehnologija, je sada postala potreba i obaveza. Globalizacija je trebala da umanjí kulturološke razlike među ljudima na svetu, no čini se da su novi i novi talasi migranata poslednjih decenija - zapravo još više produbili.

I na kraju, klimatske promene, koje su zapravo dovele do pojave posebne kategorije migranata - klimatskih (ekoloških) migranata, koji i bukvalno beže iz sušnih ili izrazito plavnih područja. Prema nekim predviđanjima, "do 2050 godine će oko 200 miliona ljudi biti izmešteno usled porasta nivoa mora, poplava i jakih suša, a do 2080. godine će biti između 1,1 i 3,2 milijarde ljudi koji su pogođeni nestašicom vode, između 200 i 600 miliona gladnih, a usled topljenja leda na polovima i povećanja nivoa mora i okeana biće između 2-7 miliona izbeglica godišnje" (Ostojić, 2014: 52-54). Dakle, migracije će postati nužnost i egzistencijalna potreba u drugoj polovini 21.veka. sem ako čovečanstvo ne odluči da svoj neodgovorni pristup sopstvenoj budućnosti zameni sa - nekim drugačijim, usmerenim na sopstveno očuvanje.

Globalni migracioni podaci su svakako poražavajući: od 100 miliona migranata, tj. ljudi koji su živeli van teritorije svoje matične države u 1960. godini, došli smo do brojke od 258 miliona ljudi u 2017. godini⁴ (Lucas Lopez et alia, 2019). Upravo su sve spoljne migracije (između različitih država), a posebno u poslednjih 50 godina

---

³ <https://www.footprintnetwork.org/>

⁴ Članak dostupan na: <https://www.nationalgeographic.com/magazine/2019/08/graphic-shows-past-50-years-of-global-human-migration/#close>

oblikovale svet kakav danas poznajemo. Eksperti sa Međunarodnog instituta za migracije Univerziteta u Oksfordu su precizirali kao osnovne razloge međudržavnih migracija: jačanje tržišta rada, (povoljne) migracione politike u državama porekla državama primaocima migranata, ratovi i drugi konflikti, i ekonomski razvoj. Najveći priliv stanovnika u drugim državama je svakako usledio nakon blažeg pristupa skoro svim resursima i vrstama pomoći migrantima jednako kao i domaćim državljanima. "Ritam seoba je promenljiv", smatraju neki autori (Lucas Lopez et alia, 2019), "ali je brojka globalnih migranata na svetskom nivou i dalje nepromenjena- stoji na 3% od ukupnog broja stanovnika na Zemlji već poslednjih 50 godina". U 13 država na svetu je primećena veća emigracija, tj. veći broj odlazaka stanovnika iz zemlje nego što u njoj boravi stanovnika, dok je u 28 zemalja sveta primećen suprotan trend - veća imigracija i doseljavanje stanovnika nego broj ljudi koji boravi u njoj.

UMESTO ZAKLJUČKA

Migracija je postala pravo svakog pojedinca, prvenstveno zbog onog ranije spomenutog ustanovljenog prava na sreću i ostvarivanje svog punog potencijala, sigurnosti i bezbednosti. Da bi to pravo moglo zaista funkcionisati, sa druge strane mora postojati nečija obaveza- da tog pojedinca, željnog nove sreće i drugačijeg okruženja prime –bilo da je u pitanju samo drugo mestu unutar iste države, ili druga država. Tolerancija i zagovaranje jednakosti i jednakih mogućnosti svima su doveli do liberalizacije pristupa mnogih država migrantima iz različitih zemalja. Potenciranje kršenja prava, umesto fokusiranje na kompromise između strana dovodi do još veće civilizacijske, kulturološke, nacionalne i svake druge netrpeljivosti. Da li onda možemo reći da migracija svojom prirodom ne ispunjava osnovne uslove, ili samo ne ispunjava očekivanje pojedinca- da mu neko drugi mora pružiti uslove za ostvarivanje sreće, kada on sam nije sposoban da ih za sebe stvori? (Harari, 2019: 160). Sa druge strane, prilagođavanje na nove uslove i okolnosti življenja u 21.veku jeste celoživotni proces učenja svih strana koje učestvuju u njemu (Madžar, 2012: 110). Tu jednostavno nema mesta starosnim, kulturološkim i drugim razlikama i jazovima koji se uporno stvaraju kao vrsta odbrane od napada novog i nepoznatog. Nije sve novo - istovremeno i loše.

Bitno je takođe naglasiti i da medijsko izveštavanje o migracijama, bilo unutrašnjim ili spoljašnjim, često ima prizvuke katastrofičnosti, potencira neprihvatanje različitosti i izaziva osećaje straha, teskobe i uznemirenosti posebno kod državljana matične države (ili određenog regiona unutar iste države). Sa druge strane, ako ne izveštavaju na ovaj način, mediji ili uopšte ne izveštavaju o ovakvim kretanjima stanovništva (što odaje utisak da istih i nema) ili to čine na takav način da iste relativizuju (Pavlović, 2018: 80).

Poruke koje stanovništvu stižu putem različitih komunikacionih kanala utiču na stvaranje stavova i uverenja stanovništva u celini (ili kod delova stanovništva) o nekim pojavama, događajima i odnosima u društvu. Samim tim, kreiraju se i stavovi o budućem ponašanju prema tim pojavama, događajima i odnosima u društvu, koji

moгу kanalisati dalje aktivnosti kako države tako i samog stanovništva delom ili u celini. "Ljudi su ti koji svojim idejama, radom i ponašanjem u celini neposredno ili posredno utiču na brojnost populacija, koriste prostor i percipiraju ga na određene načine" (Isaković, 2006: 70). Stoga je veoma značajno kakve poruke ljudi primaju uopšte o migracijama uopšte.

Kretanja stanovništva, u kontekstu migracija, već smo to napomenuli na početku, ne umanjuju državu kao takvu. Putem fluktuacije stanovništva politička i ekonomska moć neke države je stalno pod prismotrom, zbog različitih izazova. "Migracije stanovništva u savremenom svetu pokazuju da veza između "krvi i tla" menja prirodu u poređenju sa onom koju su joj pripisivali brojni pripadnici monokauzalne geopolitičke škole. Migracije svedoče da ljudski životi imaju prostorne dimenzije, a da su ljudi u brojnim slučajevima spremni ili 'spremni' (primorani u manjoj ili većoj meri) da se ponašaju u skladu sa Ciceronovom (106-43 p.n.e.) izrekom *ubi bene, ibi patria* (gde mi je dobro, tu mi je otadžbina)" (Isaković, 2006: 73-74).

I pored migracija proisteklih iz ratova i drugih konflikata, pokretanja stanovništva u ovom smislu zapravo imaju pozitivan uticaj na stanovništvo jer ih, ako sami ne odluče da potraže mesto "gde im je bolje", strahom ili na druge nažalost nasilne načine, navedu da otpočnu svoju potragu za srećom i boljitkom. A to je možda i suština života.

LITERATURA

- (1) Blagojević, V., Milosavljević, B. (2016) Političko-pravni okvir savremenih migracija u jugoistočnoj Evropi, *Vojno delo*, 3/2016
- (2) Bobić, M., Vesković Anđelković, M., Kokotović Kanazir, V. (2016) Studija o spoljnim I unutrašnjim migracijama građana Srbije- sa posebnim osvrtom na mlade, Međunarodna organizacija za migracije
- (3) Dimitrijević, V., Stojanović, R. (1988) Međunarodni odnosi – Osnovi opšte teorije, Beograd: Centar za publikacije Pravnog fakulteta
- (4) Đurić, D. M. (2012) Uticaj demografskih promena na svetsku ekonomiju, u: zbornik *Stanovništvo i razvoj*, Centar za ekonomska istraživanja Instituta društvenih nauka, 170-177
- (5) Harari Juval, N. (2018) *Homo deus-kratka istorija sutrašnjice*, Laguna.
- (6) Harari Juval, N. (2019) *21 lekcija za 21. vek*, Laguna.
- (7) Isaković, Z. (2006) Stanovništvo i teritorija kao elementi političke moći u međunarodnim odnosima, *Stanovništvo*, br 1, 47-79
- (8) Jellinek, G. (1914) *Allgemeine Staatslehre*, Verlag von O. Haring, Berlin
- (9) Jokić, V. (2013) Prostorni razmeštaj i starosna struktura stanovništva kao faktor ograničenja (ravnomernog) razvoja Srbije, *Arhitektura i urbanizam/ Časopis za arhitekturu, urbanizam i prostorno planiranje*, vol. 38
- (10) Lucas Lopez, A., Williams, R., Berne, K. (2019) Migration Waves, *National Geographic*, vol. 8.
- (11) Madžar, Lj. (2012) Starenje stanovništva kao zapreka institucionalnom razvoju, u: zbornik *Stanovništvo i razvoj*, Centar za ekonomska istraživanja Instituta društvenih nauka, 40-51

- (12) Miletić, D. S., Jeremić Marković, E. (2012) Migracija stanovništva Srbije kao šansa i/ili opasnost u uslovima globalizacije sveta, u: zbornik *Stanovništvo i razvoj*, Centar za ekonomska istraživanja Instituta društvenih nauka, 185-193
- (13) Monteskje, Š. (1989) *O duhu vremena*, I tom, Beograd
- (14) Ostojić, G. D. (2014) Ekološke izbeglice: direktan ili idnirektan put do konflikta, *Vojno delo*, br. 1. 51-83
- (15) Pavlović, S. Z. (2018) Medijski diskurs o migrantskoj krizi i migrantima, *Zbornik Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja*, br. 2. 69-80
- (16) Platon (2002) *Država*, BIGZ, Beograd
- (17) Radaković, M. (2018) Elementi državne moći, *Kultura polisa*, god. XV br. 35, 131-142
- (18) Teofilović, N., Teofilović, T. (2013) Savremena shvatanja države i njene uloge, *Pravne teme*, God. 1, br. 2, 73-92
- (19) Vukadinović, G., Avramović, D. (2014) Uvod u pravo
- (20) Vukotić, V. (2012) Demografske megapromjene, u: zbornik *Stanovništvo i razvoj*, Centar za ekonomska istraživanja Instituta društvenih nauka, 11-19

Linkovi:

<http://www.stat.gov.rs/sr-cyrl/oblasti/stanovnistvo/migracije-stanovnistva/>

<https://www.footprintnetwork.org/>

A DIFFERENT PERSPECTIVE ON MIGRATION

Population is one of the three key elements for constituting the state, together with the territory and the state government. Without a population, as well as without a territory or a government, a state cannot exist, but exists only as a society with a loose structure.

In this paper, we argue that, although migrations change the internal structure of the population within one country and do that globally, at the same time they cannot cause loss of state status. Changing its internal structure may lead to the redefinition of some internal state's policies, but by no means migrations cannot destroy the concept of the state. Careful monitoring of migration flows and tendencies is an opportunity for the development of a specific country or for changing its foreign policy (when it comes to interstate migration).

Migrations, both domestic and international, are shaping the modern world in a different way than ever before. The history of migration and population movement over the last 50 years has shown different tendencies, reasons and conditions for their development.

KEY WORDS: *population / state / migration*